

• MINT A POHÁR VÍZBE EJTETT TINTACSÖPP... ◀

•

◀

•

•

•

•

A múlt század harmincas éveiben megszokott jelenségnek számított, hogy a fiatalabb mesteremberek útra keljenek biztosabb munkalehetőség után nézve, valamint a szakmájuk újabb, korszerűbb fortélyait elsajátítani meg egy kicsit világot látni. Ezek a történetek azonban hitelt érdemlően aligha maradhattak fenn; egy ideig még beszélgettek róla családi vagy szakmai körökben, aztán az emlékek is megfakultak lassan, s a szájhagyomány különben sem szolgálhat mindig megbízható alapként. Huber Mihály könyve első részének igazi erénye és hozadéka, hogy a Zentától Zágrábig tartó út minden részletét – szinte óráról órára – naplójában pedánsan megörökíti. Mert folyamatosan jegyzeteli „tapasztalásait és megfigyeléseit” egyfajta szemléletes korrajzot nyújtva ezzel a késői olvasónak is. Megtudjuk például, hogy akkortájt egy szlavóniai faluban a bolti kenyér ára 2-3 dinár, a házikenyér sűrű, nehéz és barna, a házak silány téglából készülnek, az asszonyok pedig úgy kaszálnak rövid nyelvű kaszájukkal, mint a férfiak. Gondosan feljegyezi azt is, hogy a horvát fővárosba érkezvén egy ismerős családnál vendégeskedve mit kaptak ebédre: húslevest májgombóccal, édeskáposzta-főzeléket dinsztelt marhahússal, végül mákos tekercsset.

Valójában persze az utazás leírása az izgalmas, a több száz kilométernek gyalogszerrel láttak neki ők hárman, néha egy-egy kocsi felvette őket, de aztán magukban folytatták az utat, esőben, sárban, olykor kibírhatatlan forróságban s minden este szállást keresgélve. Közben emberekkel ismerkednek meg, mindenféle náció tagjaival, rácsodálkoznak a más és másféle szokásokra, viselkedési mintákra. Előttünk pedig kirajzolódik: hogyan éltek az emberek a hozzánk közeli és kissé távolabbi tájékon úgy nyolcvan évvel ezelőtt. A zágrábi „sentai kolónia” leírását olvasva pedig akár Tamási Áron Ábelje is eszünkbe juthat. Huber ugyanakkor vall az álmaidról is. Róla meg így tudunk meg még többet.

A napló írója ekkor huszonöt éves, soraiból pedig többnyire mégis valamiféle ifjonti lelkesedés és bizakodás szüremlik ki. Az első „menetelése” szándékos és tervezett.

A második már nem az. 1944-ben Huber Mihály tíz évvel idősebb, nős, egy gyermek apja. Egy megbízatásnak eleget téve indul el Zentáról Horgos, Szeged, Kecskemét, Dunaföldvár és Dombóvár irányába, ám

hirtelen a frontvonal túlsó oldalán találja magát. S kényszerűen ott is marad, közel egy esztendőn át. A továbbra is aprólékosan jegyzetelő naplóíróból szinte haditudósító válik, az összeomlás és a háborús fejetlenség megörökítője. Állandó helyváltoztatás; városról városra vonulnak, „mintha egymást kergettük volna az oroszokkal”, úton-útfélen felfordult autók, törött kocsik, döglött lovak tetemei, szétszórt fegyverek... A naplóbejegyzések tónusa is elsötétül; folyamatosan kétségek gyötrik, idegeit felemészti a bizonytalanság, majd időnként a közöny lesz úrrá rajta, a bénító fásultság (szakállt növeszt, nem törődik a külsejével), közben persze mégis fohászkodik újból és újból erőt gyűjtve, hogy egy napon csak-csak hazatérjen. Minden gondolata hazafelé száll, vágyképeiben megpróbálja elképzelni, milyen lesz majd a viszontlátás pillanata, álmokképei pedig rendre rémképek. És már az érzelmeit sem tudja kordában tartani, azok túlcsoordulnak, s a kétségbeesés mindenén átver, mindent átszínez, mint a pohár vízbe ejtett tintacsöpp. Ez a második napló a vergődés látteleteként valóban megrázó dokumentum. Persze emlékeztető és figyelmeztető is egyben. Ugyanakkor: bár mindkét napló rész erőteljesen személyes jellegű, a kötet mégis a közös múltunk lenyomata.

Sinkovits Péter